

Käsitteiden määrittelyssä on myös osittain toivomisen varaa. Runsaasti käytetty eetoksen käsite olisi tullut määritellä tarkasti. Lisäksi olisiin kaivannut selkeämpää näkemystä subjektin ja toiminnan roolista muutoksissa. Vapaaehtoisuuden paikka ja rooli päihdepalvelujärjestelmässä jäävät myös pohtimatta, erityisesti AA-liike olisi ollut tässä suhteessa kiinnostava ja merkittävä tapaus. Konkreettiset esimerkit olisivat jois-

sakin kohdin voineet keventää tekstiä ja helpottaa sen hahmottamista.

Kriitikiristä huolimatta Olavi Kaukonen tutkimusta voidaan pitää onnistuneena päihdepalvelujärjestelmän kokonaisuuden kuvauksena. Sen lisäksi, että se on tuhti tietopaketti, se on tärkeä tutkijan puheenvuoro, joka koskettaa, leikkaa ja sitoo yhteen useita yhteiskuntapolitisesti ajankohtaisia keskusteluteemoja. Kysymyksessä on merkittävä

työ, joka toivottavasti tulee kulu-
maan monenlaisessa käytössä.

PEKKA HAKKARAINEN

OLAVI KAUKONEN
PÄIHDEPALVELUT JAKAUTU-
NEESSA HYVINVOINTI-
VALTIOSSA
TUTKIMUKSIA 107
HELSINKI: STAKES, 2000
249 s.

KANSANTAJUINEN KERTOMUS PARISUHTEEN JA PERHEEN ELÄMÄNKAARESTA

Riitta Jallinojan kirja parisuhteen ja perheen elämänsäajan kulusta on kansantajuiseen ulkoasuun puettu kertomus meille kaikille tutusta ja paljon tutkitusta teemasta: tasapainoilusta perheen, ympäristömme odotusten ja omien unelmiemme välillä. Kuten Jallinoja itsekin heti alkusanoissa toteaa, on perheestä kirjoitettu satoja ellei tuhansia kirjoja, minkä seurauksena kirjoittaja varsin ymmärrettävästi kuvailee olo-tilaansa tällaisen kirjapaljouden seassa melkein pä neuvottomaksi. Kuinka siis on mahdollista ”sovittaa yhteen erilaisia tulkintoja ja näkökulmia tai miten ylipäättään saada juonen päästä kiinni, jos haluaisi laatia kokonaisesityksen perheestä”, Jallinoja kysyy.

Jallinojan hieman arvoitukselliseksi jäävä ratkaisu tähän ongelmaan on ensinnäkin unohtaa ajatus

kokonaisesityksestä ja nähdä perhe tutkijan intuition tai ”sosiologisen mielikuvituksen” varassa idean ja tunnesiteen merkityksessä eikä historian muovaamana selväpiirteisenä rakenteena. Jallinoja sanoutuu tässä irti myös niistä perhesosiologian traditioista, joiden edustajat ovat asettuneet joko ydinperheen puolustajien tai perhemuotojen moninaisuutta kannattavien joukkoihin. Moraalinen valinta näiden vaihtoehtojen paremmuudesta jääköön siis jokaisen lukijan omaan harkintaan. Tutkimuksen toisena lähtökohtana on jäsentää perheen merkitystä elämänsäajana, jossa on useita vaiheita, kuten seurustelu, avioituminen, lasten hankkiminen, pesän tyhjentyminen, eri sukupolvien väliset suhteet ja nykyään myös avioero ja uusperhe. Näitä vaiheita Jallinoja kuvailee pääasiassa kahden

empiirisen aineiston varassa. Analyysin pohjan muodostavat Helsingin Sanomien Nyt-liitteen kolme lukijakyselyä sekä kirjoittajan itse kokoama lehtiaineisto.

Mukavinta kirjassa on loogisesti ja, jos näin voi sanoa, intohimottomasti, muttei kuitenkaan tylsästi esitetty kertomus nykyaikaisen parisuhteen ja perheen eri kehitysvaiheista muunnelmiseen. Kokonaisuutta ajatellen sopivan lyhyeksi jäävän romanttisen rakkauden historiaa käsittelevän syrjähyppyn jälkeen Jallinoja analysoi parisuhteen muotoutumista aina varhaisen rakastumisen kokemuksesta suhteen vaikiintumisen ja kypsytymisen kauteen päätyen alun huumaa kenties väijäämättä seuraavien ongelmien analyysiin. Rakastumisen itse itseään ruokkivan tulen hiipumista seuraa Jallinojan tulkinnan mukaan yh-

teensopivuuden pohdinta, kunnes voi alkaa perheen aika, jota tänä päivänä pohjustetaan entistä pidempään. Puolison valinnan ja perheen perustamisen pitkittymisen paradoksi on kuitenkin siinä, että kaikesta vaivasta huolimatta parisuhde on tuskin koskaan ollut niin epävakaa kuin se nyt on, Jallinoja kiteyttää muutoksen olemuksen.

Parisuhteen kehityksessä ratkaisevin käännekohta on suhteen etäännyminen romanssin ihanteesta. Tässä vaiheessa kuvioon astuu mukaan ”kolmas” (termin Jallinoja on lainannut Zygmunt Baumanilta), mikä merkitsee suhteen itseriittoisuuden ja maailmasta eristäytymisen rikouksumista. ”Kolmas” voi olla avioliitto tai muu yhteiskunnallinen normi, lapsi, työ tai periaatteessa mikä tahansa alun perin suhteen romanttiseen vaiheeseen kuulumaton. Yksinkertaistaen ”kolmas” voitaisiin suomentaa arjeksi. Tässä kohdin Jallinoja käsittelee pääasiallisina esimerkkeinä perheen perustamista sekä työn ja perheen välisen todellisuuden yhteensovittamisen vaikeuksia eli aihealuetta, joka on erityisen ajankohtainen ottaen huomioon nykyisen työelämän vaatimukset.

Tarina parisuhteen kypsymisestä perhe- ja työkeskeiseen vaiheeseen ei olisi kuitenkaan kokonainen ilman avioerojen ja uusperheiden käsittelyä. Joukkoviestinnän tehokkuus on tehnyt ihmisistä tässä kuten monessa muussakin suhteessa hyvin riskitietoisia. Avioliitto koetaan yhä suuremmaksi riskiksi ihmisten olettaessa erojen vain yleistyvän tulevaisuudessa. Jallinoja kuitenkin huomauttaa yleisen käsityksen joka toisen liiton kaatumisesta olevan liioiteltu ja avioitumisen lähtökohdan olevan nyt ratkaisevasti toisenlainen kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Koska avioliiton solmiminen, kuten lasten hankkiminenkin, on siirtynyt yhä myöhäisemmäksi, voi

romanssivaihe hyvinkin olla jo ohi parisuhteen saadessa virallisen statuksen. Juuri tällaisessa tilanteessa avioerot tulevat todennäköisiksi, Jallinoja tulkitsee. (Samankaltaiseen selitykseen viitattiin hiljattain YP:n Ajatusten Tonavassakin numerossa 5/2000. Tarkemmin sanottuna kyse oli viittauksesta Jouni Kotkavuoren Tietoaika-lehdessä julkaistuihin laskelmiin, joiden mukaan toistaiseksi yhdestäkään avioliittojen vuosikerasta ei ole purkautunut edes kolmannesta.)

Kirjan sinänsä mukavaan jäsenyykseen aiheuttaa särön kuitenkin se, että Jallinoja pääsee vasta tutkimuksensa loppupuolella kunnolla käsiksi teoksensa otsikkoon, perheen aikaan. Hieman valitettavaa myös on, että tässä teoksen viimeisessä jaksossa pohdinnat perheen muuttuvasta ja moninaistuvasta merkityksestä ovat varmasti lukijalle kuin lukijalle turhan tuttuja. Sen sijaan tähdellisemmältä tuntuu kysymys lasten roolista osana uusia eron jälkeisiä perhesuhteiden järjestelyjä tai kysymys läheisriippuvuuden ansasta eli tilanteesta, jossa perhe muodollisesti pysyy perheenä, mutta yksi perheenjäsen sitoutuu sairaalloisella tavalla johonkin ”kolmanteen” pakottaen toisetkin kiittoutumaan sairautensa ahdistavuuteen. Traagisesti eron toteutuessa tai esimerkiksi alkoholin syövyttäessä perheen yhteyden eniten menettää aina lapsi, jolle jommankumman vanhemman irtautuminen välittömästä perhesiteestä on kuin juna, jota ei voi pysäyttää. Sama tragedia voi myös seurata liiallisesta työhön uppoutumisesta. Jotta ilmapiiri tästä muuttuisi, ”perheen olisi tultava näkyvällä tavalla lumovoimaisemmaksi kuin se on viime vuosikymmenien aikana ollut”, Jallinoja tiivistää osuvasti johtopäätöksensä.

Arvioni lopuksi palaan vielä lyhyesti tutkimuksen lähtökohtiin,

erityisesti ajatukseen nähdä perhe tunnesiteenä eikä yhteiskunnallisen rakenteena. Esimerkiksi kirjan alkupuolella on mielenkiintoista, mutta ristiriitaista edelliseen premissiin nähden, nuorten seurustelukulttuurien vertailu tämän päivän ja 1950-luvun välillä. Vaikka pääpaino analyysin tässä kohdassa on rakastumisen kokemuksessa, ei muutoksen selittämisessä kuitenkaan välttyä viittaamasta yhteiskunnan rakenteellisiin tekijöihin, kuten luokka-eroihin. Samoin viittaukset romanttisen rakkauden kehitykseen sääty-yhteiskunnan ahtaista rajoista liberaaliin nykyhetkeen ovat osuvia, mutta jälleen ristiriitaisia tutkimuksen näkökulmaan nähden. Sama ristiriita on myös ilmeinen, jos haluamme ymmärtää avioerotilastoja tai patriarkaalisen perheinstituution rapautumista, johon myös epäsuorasti viitataan. Koska Jallinoja kieltää tutkivansa sen enempää perheen rakennetta kuin perhe-elämääkään, mitä tämä sitten lopulta tarkoittaakaan, olisi tässä tapauksessa kirjan nimeä voinut mielestäni miettiä vielä uudemman kerran.

Todennäköisesti esiin nostamani epäkohdat selittyvät yksinkertaisesti siitä, että pelkkää tiedeyhteisöä laajemmalle yleisölle suunnatun ja muokatun tutkimuksen teoreettiset premissit ja niiden täsmentäminen on haluttu rajata minimiin, mikä on täysin ymmärrettävää ja hyväksyttävää. Valitettavasti tämänkaltaiset rajanvedot saattavat kuitenkin johtaa tarpeettomiin väärinkäsityksiin, joihin en ole toivoakseni liiaksi sortunut.

PASI PYÖRIÄ

RIITTA JALLINOJA
PERHEEN AIKA
HELSINKI: OTAVA, 2000
239 s.